

POSTANOWIENIE

Dnia 26 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa G.K.
przeciwko A.K.
o stwierdzenie nieważności oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 października 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 grudnia 2016 r., sygn. akt I ACa (..),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) oddala wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód G.K. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 23 grudnia 2016 r., którym zmieniono wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 25 stycznia 2015 r. poprzez oddalenie powództwa o stwierdzenie nieważności oświadczenia woli przeciwko A.K..

Sąd Najwyższy, oceniając – na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. – skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Celem skargi kasacyjnej jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest

trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rola nie polega zatem na korygowaniu ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. W ramach tzw. przedsądu Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należycie umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. czy występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania z uzasadnieniem jest oddzielną jednostką redakcyjną skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 2 k.p.c.). Nie wystarcza odwołanie się do uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej, nawet jeżeli wskazano w nim tożsame argumenty (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16 – nie publ.). Wymaganie to uzasadnione jest tym, że postanowienie w przedmiocie przyjęcia skargi do rozpoznania zapada podczas innego posiedzenia i w innym składzie niż rozpoznanie skargi kasacyjnej (art. 398¹⁰ zd. 2 k.p.c.).

W niniejszej skardze oparto się na przyczynie wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., podnosząc, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, któremu nadano formę pytania: „Czy „niedopuszczalności postępowania”, o której mowa w art. 618 § 2 zd. 1 k.p.c. oznacza niedopuszczalność przystąpienia do merytorycznego zbadania sprawy także w sprawie o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.) czy też, że dopuszczalne jest badanie interesu prawnego powoda w wytoczeniu powództwa o stwierdzenie nieważności oświadczenia woli złożonego w toku sprawy o dział spadku, w której zgłoszono dalej idące roszczenia wywodzące się z oświadczeń, których ustalenia nieważności domaga się powód?”. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu przedstawianemu na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości, których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13,

z dnia 14 września 2012 r., I UK 218/12, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12). Wspomniane wątpliwości muszą znajdować się w związku z rozstrzygnięciem sprawy, niemniej zagadnienie należy postawić w sposób tak ogólny i abstrakcyjny, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego. Konieczne jest przedstawienie różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa. Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w związku z przedstawionym problemem, a w przypadku rozstrzygnięcia wykazania okoliczności uzasadniających jego zmianę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia powyższych wymagań. Skarżący nie przedstawił dostatecznie uogólnionego problemu prawnego, ograniczając się do rozważań dotyczących relacji norm wywodzonych z art. 618 § 1 i art. 189 k.p.c. oraz indywidualnych okoliczności sprawy. Zajęcie stanowiska w przedmiocie tak sformułowanego zagadnienia byłoby zresztą zbędne dla rozstrzygnięcia, bowiem jedyną przyczyną oddalenia powództwa było stwierdzenie braku przesłanki materialnoprawnej w postaci interesu prawnego w postępowaniu procesowym o ustalenie. Judykatura i piśmiennictwo zgodnie przyjmują, że jeżeli właściwy jest tryb nieprocesowy dla ustalenia stosunku prawnego lub prawa (np. stwierdzenie sukcesji praw spadkowych – art. 669 - 679², czy stwierdzenie nabycia prawa przez zasiedzenie – art. 609 - 610) to powództwo o ustalenie nie może być uwzględnione. Interes prawny powoda w wytoczeniu powództwa o ustalenie może zależeć także od celowości dążenia do ustalania prawa lub stosunku prawnego w postępowaniu procesowym. Jeżeli cel ten może być osiągnięty w ramach postępowania nieprocesowego, to tylko w nim powinna być rozstrzygnięta kwestia sporna. Przykładowo Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 29 maja 1987 r., III CZP 25/87 (OSNCP 1988, nr 9, poz. 117) przyjął, że sąd spadku jest właściwy dla ustalenia faktu sporządzenia testamentu oraz treści zaginionego własnoręcznego testamentu jako przesłanki dziedziczenia w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku albo w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku. W wyroku z dnia 8 lutego 2012 r., V CSK

49/11 (nie publ.). Sąd Najwyższy wyjaśnił, że z chwilą wszczęcia postępowania działowego nie jest dopuszczalne odrębne postępowanie o ustalenie nieważności umowy darowizny zawartej przez spadkodawcę ze spadkobiercą. Tę samą zasadę należy przyjąć w odniesieniu do rozliczeń spadkobierców z tytułu nakładów na majątek spadkowy i spłaconych długów w toczącym się postępowaniu o dział spadku.

Kolejna przyczyna kasacyjna, oznaczona jako nieważność postępowania mająca wynikać z równoległego orzekania w tym samym przedmiocie w sprawie o ustalenie i o dział spadku, w której zgłoszono żądanie rozliczenia z tych samych tytułów, nie zachodzi. Katalog kwalifikowanych wad postępowania, powodujących nieważność postępowania ma bowiem charakter zamknięty (art. 379 k.p.c.). Sytuacja w której sąd w procesie dokonał oceny przesłanki braku interesu prawnego motywując ją m.in. toczącym się postępowaniem działowym w oczywisty sposób nie stanowi żadnej z nich.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania. Z uwagi na niepowiązanie w odpowiedzi pozwanego na skargę kasacyjną wniosku o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego z wnioskiem w postępowaniu przedsądowym, tylko z wnioskiem dotyczącym merytorycznego rozpoznania sprawy nie został on uwzględniony.